

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE XI INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 26–27 жовтня 2023 р.

Харків
2023

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С.В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В.П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашик В.О. – д-р філос. наук, професор

Бабенко А.О. – канд. техн. наук, доцент

Вельш Вольфганг – габілітований доктор філософії, професор

Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О.А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С.О. – канд. техн. наук, доцент

Каграманян А.О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Коростельов Є.М. – канд. техн. наук, доцент

Кравець А. М. – канд. техн. наук, доцент

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Лисечко В.П. – канд. техн. наук, доцент

Лях В.В. – д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Соломніков І.В. – канд. екон. наук, доцент

Семенцова О.В. – канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 6 від 11.12.2023 р.)

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовтня 2023р. Відп. за випуск В.О. Даніл'ян. — Харків : Мачулін, 2023. — 242 с..

ISBN 978-617-8195-79-3

УДК 740+656+338

Матеріали подано в авторській редакції

ISBN 978-617-8195-79-3

© Авторський колектив, 2023

© Мачулін, худ. оформлення, 2023

рухів, падіння, різкі удари й зіткнення можуть спричинити травматизм, тому їх варто уникати; необхідно залучати до роботи великі групи м'язів, рухи виконувати спокійно; важливо стежити, щоб дихання було глибоким та рівномірним; слід уникати моментів суперництва. Програми рухової активності корисно поєднувати з антиалкогольними та антитютюновими програмами як складовими здорового способу життя [1,2].

Список використаних джерел

1. Товт В.А. Теорія і методика фізичного виховання дорослого населення та фізичної підготовки у Збройних Силах України: навч. посібник. Ужгород: ПП «Графіка», 2010. 76 с.
2. Шепеленко Т. В. Фізична культура, фізичне удосконалення і здоровий спосіб життя в різні вікові періоди. Фізичне виховання в сім'ї : консп. лекції з дисципліни «Фізичне виховання». Харків : УкрДУЗТ, 2020. 59 с.

ДОНЕЦЬ С.М., к.філол.н., доцент

ТАРУТА А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

**ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ
АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ**

Сьогодні, коли Україна здобула міжнародне визнання і налагоджує всебічні стосунки з багатьма країнами світу, потреба в неспотвореній передачі її ономастики й топоніміки набуває особливого значення. Насамперед йдеться про передачу цих своєрідних реалій англійською мовою, що є мовою міжнародного спілкування в усіх головних сферах міждержавних відносин. При перекладі власних назв важливо враховувати культурну і національно мовну специфіку імені. Мета нашого дослідження полягала в глибокому розгляді конкретної репрезентації українських суспільно-політичних реалій у британському та американському журналістському дискурсі.

У сучасній лінгвістиці існує кілька способів класифікації дійсності: тематичний (побутові, етнологічні та міфологічні реалії, реалії природи, державних установ і суспільного життя, власні імена); історико-семантичний; структурний; предметний (географія, етнічна приналежність, соціально-політичні та військові реалії). Соціально-політичні реалії диференціюються за суб'єктною ознакою (враховується поле дії реальності), що є критерієм, що відрізняє їх від інших різновидів. Соціально-політична реальність далі поділяється на наступні чотири типи: 1) реальність, що представляє

адміністративно-територіальні структури (адміністративно-територіальні одиниці, населені пункти); 2) реальність для позначення інституцій, органів та носіїв влади; 3) реалії, які використовуються в суспільно-політичному житті (політична діяльність і особистості, патріотичні і громадські рухи, суспільні явища і рухи (їх представники), чини, ступені, назви посад, адреси, установи, освітні та культурні заклади; 4) військові реалії (підрозділи, зброя, уніформа, військовослужбовці і командири) [1, 32].

У зв'язку з суспільно-політичними подіями в Україні в мові виникають нові реалії, такі як «майдан», «правий сектор», «кіборги», «укропи» і т. д. Деякі з цих слів уже є в українській мові, наприклад, в академічному тлумачному словнику української мови знаходимо таке визначення «майдану»: «велике незабудоване місце в селі чи місті; площа». Тепер це слово має інше значення «мітинг, акція протесту» [3]. Тому слово «майдан» завдяки новому значенню є не лише мовною одиницею звичайної лексики, а й реалія з новими, соціокультурними смисловими компонентами. Тому необхідно відтворювати і перекладати ці реалії іншими мовами, зберігаючи їх національні особливості.

У сучасному перекладознавстві існує кілька основних способів перекладу реалій, а саме реалістична транскрипція та переклад (заміна). Переклад може здійснюватися різними способами: 1) введення нових іменників (калька, напівкалька, асиміляція, семантичні неологізми); 2) наближений переклад (загальна та видова відповідність, функціональне моделювання, опис, інтерпретація); 3) контекстний переклад. Інший підхід виділяє чотири основні способи перекладу реалії – парафраз (транслітерація), псевдонімний переклад, метафора, описові слова [1, 57]. Крім того, виділяють такі способи відображення дійсності: транскрипція (транслітерація), перейменування безглузких слів, описовий каламбур, складене перейменування, обчислення (повне та часткове), міжмовне перенесення на рівні конотації, використання метафори (заміни), знаходження ситуаційної відповідності (контекстуальний переклад), реалістичні контекстуальні інтерпретації [1, 103].

Сучасний британський журналістський дискурс відображає нові суспільно-політичні явища та реалії при описі подій в Україні. Емпіричний матеріал дослідження показує, що при перекладі реалій є приклади поєднання обох підходів одночасно – транслітерації та перекладу, що називається спільним дублюванням. Наприклад: «Голод був відомий в Україні як Великий голод, який багато хто вважав свідомим актом геноциду Сталіна проти українського народу-голодомор» [2]. Щоб зберегти національний колорит української мови, автор транскрибує «голодомор». Однак, оскільки значення цього слова невідоме носіям приймаючої мови, автори використовують англійські еквіваленти *famine* для пояснення значення. В англійському словнику слово *famine* має таке

визначення «ситуація або період, коли велика кількість людей залишається без їжі, що призводить до хвороб і смерті».

Таким чином, у передачі особливостей українських національних звичаїв та суспільно-політичного становища нашої країни використовуються різні способи перекладу: транслітерація – щоб слово зберегло своє звучання та привертало особливу увагу через його незвичайність для носіїв мови-рецептора; власне переклад – у випадках, коли потрібні еквіваленти для пояснення реального значення, у поєднанні з повторюваними іменами (поєднуючи транслітерацію та переклад одночасно).

Список використаних джерел

1. Карпенко О. Проблематика когнітивної ономастики: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 328 с.
2. Locals and aid agencies warn of ‘humanitarian disaster’ as Ukraine fighting sparks diplomatic crisis. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/02/03/locals-aidagencies-warn-humanitarian-disaster-ukraine-fighting>. Режим доступу:
3. Академічний тлумачний словник української мови: в 11-ти т. URL: <http://sum.in.ua>.

*ЗАГРІЙЧУК І. Д., д.філос.н., професор
Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

КОМУНІКАЦІЯ ТА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПОГРАНИЧНОЇ СИТУАЦІЇ

Війна в Україні по-новому поставила питання екзистенції, коли мова йде не лише про буття на межі життя і смерті окремої людини, але й усієї нації. Звісно, розглядаючи національну екзистенцію в умовах війни, ми не можемо покинути особистісний характер існування. Більше того, війна лише поглиблює проблему буття окремої людської одиниці, надає їй нові фарби та відтінки, сприяє і вимагає глибшого аналізу ситуації, в якій опинилась людина.

Людська екзистенція завжди була універсальною, філософською, теоретичною за своїм характером категорією і проблемою. Стосувалась вона всіх. Проте в умовах воєнного часу, коли війна є цивілізаційною і загрожує перерости в світову, питання існування на межі життя і смерті стало питанням нагальним, злободенним та практичним. Наявність в арсеналах ядерної та навіть неядерної зброї з колосальною руйнівною силою небувало загострює питання опору агресії, межі толерантності та можливості комунікації.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	5
АБАШНІК В.О. Григорій Сковорода у творчості Фелікса Гаазе (1882–1965)	5
АБАШНІК У.В. «Будинок привидів» (1942): особливості швейцарської комедії жахів	9
БЕРЕЗНИЙ В.М., ЄРМОЛЕНКО О.А., ЛИСЬОНКОВА Н.М. Трансформація освіти в епоху нейромереж	12
БЛИЗНЮК Л.М. Психофізіологічні основи мови і мислення	14
БЛИЗНЮК Л.М., МИХАЙЛОВА Є. Неогумбольдтіанство у визначенні мовної картини світу	16
БОЙЧЕНКО М.І. Цінності використання ші та вартості люської комунікації	18
ВАРЛАМОВА А.В., НЕШКО С.І. Переклад як засіб комунікації	21
ГАЙДЕМАНН Дітмар Герман Моральний скептицизм та етичний релятивізм	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Теорія регіональних розбіжностей Стейна Роккана	30
ДАНІЛ'ЯН В.О., РЯБЧЕНКО С.Р., БАБЕНКО К.А. Соціально-психологічні чинники формування здорового способу життя здобувачів вищої освіти	32
ДАРАГАН А., НАЗАРЕНКО І.Л. Особливості перекладу економічних текстів	34
ДОВЖЕНКО С.С., СВЕТОШ В.Ю. Особливості фізичної активності у зрілому віці у відповідності з європейськими стандартами	35
ДОНЕЦЬ С.М., ТАРУТА А. Переклад українських суспільно-політичних реалій англійською мовою	37
ЗАГРІЙЧУК І. Д. Комунікація та толерантність в умовах сучасної пограничної ситуації	39
ЗРОДНІКОВА К.В., УМРИХІНА К.О. Людина та інформаційно-комунікативні технології: виклик сучасності	43
ЗРОДНІКОВА К.В., МИНИННИК Д.В. Вплив культурної глобалізації на суспільство	44
КІМ К.В., КОВАЛЬОВА О.В., ШАПАТІНА О.О. Комунікації учасників освітнього процесу	45
КОДАЛЛЕ Клаус-Міхаель Дух прощення	47
КОЛЕСНИК К.Е. Образ кайзера Вільгельма в творчості німецького медальєра Карла Гьотца	53
КОЛЕСНИК К.Е., ІХНЕНКО С.О. Англо-ірландська книжкова мініатюра у ранньому Середньовіччі	60
КОММЕДАЛ О. Теорія гендеру та гендерної ідентичності С. М. Ольсен	67

Наукове видання
Відповідальність за редагування та достовірність інформації
несуть автори роботи

Людина, суспільство, комунікативні технології:
матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.
26-27 жовтня 2023 р.

Reports of the XI International scientific-practical conference
“A person, a society, communicative technologies”

Відп. за випуск В.О. Даніл'ян

Підписано до друку 20.12.2023. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. 27,67. Обл.-вид. арк. 41,8.
Наклад 300 пр. Зам. №

Видавець Мачулін Л.І.
тел. +38(068)886-52-57
editor2016@ukr.net
<http://knigoizdat.org.ua>
Свідоцтво про держреєстрацію:
сер. ХК №125 від 24.11.2004

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.